

Zarządzenie nr RK.021.43.2022
Rektora Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku
z dnia 25 listopada 2022 r.

- w sprawie przyjęcia *Wytycznych dotyczących dostosowania obowiązujących w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku procedur procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy osobom ze szczególnymi potrzebami.*

Działając na podstawie § 5, ust. 2, pkt 5 oraz § 20 ust. 5 Statutu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, zarządza się co następuje:

§ 1

W Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku wprowadza się *Wytyczne dotyczące dostosowania obowiązujących w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku procedur procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy osobom ze szczególnymi potrzebami*, stanowiące załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2

Wewnętrzne akty prawne i dokumenty powinny być dostosowane do Wytycznych do 1 października 2023 roku.

§ 3

Zarządzenie wchodzi z dniem podpisania.

/-/ dr Edward Hościlowicz, prof. WSiZ

Rektor WSiZ

WYŻSZA SZKOŁA FINANSÓW I ZARZĄDZANIA W BIAŁYMSTOKU

Wytyczne dotyczące dostosowania obowiązujących w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku procedur dotyczących procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy osobom ze szczególnymi potrzebami

Białystok, 9 maja 2022 roku

Spis treści

Zasady dostosowania procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy	3
Obszary wsparcia dotyczące dostosowania procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy	4
I. Wytyczne dotyczące szkoleń w zakresie zwiększenia dostępności	5
II. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy	5
1. Ogólne wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy	5
2. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności materiałów dydaktycznych.....	7
3. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności technologii wspierających proces kształcenia i weryfikacji wiedzy	8
4. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności kształcenia języków obcych.....	10
5. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności zajęć z wychowania fizycznego.....	10
5.1. Zasady organizacji zajęć z wychowania fizycznego dla studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami.....	10
5.2. Zaliczenie zajęć z wychowania fizycznego	11
5.3. Procedury wsparcia studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami	11
6. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności w zakresie praktyk zawodowych	12
7. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu dyplomowania i egzaminu dyplomowego.....	12
III. Wytyczne dotyczące rozwiązań alternatywnych w procesie weryfikacji wiedzy	13
IV. Wdrożenie wytycznych.....	14

Zasady dostosowania procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy

Efektom realizacji projektu pn. „WSFiZ bez barier – #TAK! DOSTĘPNI”, nr POWR.03.05.00-00-A036/21 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego jest zwiększenie dostępności Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku zwanej dalej „WSFiZ w Białymstoku” do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Jeżeli w dalszej części niniejszego dokumentu mowa jest o WSFiZ w Białymstoku, bez wskazania innego znaczenia tego zwrotu, należy przez to rozumieć także WSFiZ w Białymstoku, Filię w Ełku.

Zwiększenie dostępności WSFiZ w Białymstoku jest realizowane w sześciu strategicznych obszarach zapewniających wszystkim osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami dostępność uczelni do pełnego uczestnictwa w życiu wspólnoty akademickiej, tj.:

- 1) Obszar 1 – Struktura organizacyjna jednostki ds. dostępności;
- 2) Obszar 2 – Architektura;
- 3) Obszar 3 – Technologie wspierające;
- 4) Obszar 4 – Procedury;
- 5) Obszar 5 – Rodzaje wsparcia edukacyjnego;
- 6) Obszar 6 – Szkolenia podnoszące świadomość niepełnosprawności.

Określone w niniejszych Wytycznych działania na rzecz zapewnienia dostępności w procesie kształcenia i weryfikacji wiedzy do studentów i słuchaczy ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, dotyczą między innymi wdrożenia technologii wspierających proces kształcenia i weryfikacji wiedzy, wsparcia edukacyjnego studentów i słuchaczy, powstania dostosowanych materiałów dydaktycznych, rozwiązania umożliwiającego zdawanie egzaminów i zaliczeń.

WSFiZ w Białymstoku w celu zapewnienia studentom i słuchaczom ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami dostępności w procesie kształcenia i weryfikacji wiedzy, zapewni tym studentom i słuchaczom **wsparcie edukacyjne** oparte na następujących zasadach:

1. **Indywidualizacji procesów** – adaptacje procesu studiowania osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami-dostosowane do jej indywidualnych potrzeb edukacyjnych, wynikających ze specyfiki stanu zdrowia oraz specyfiki zajęć, w tym warunków, w jakich się one odbywają.
2. **Podmiotowości** – uwzględnienie autonomii osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami prawa do decydowania o sobie.
3. **Rozwijanie potencjału osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami w związku z realizowanym przez nią procesem kształcenia** – dobór takich adaptacji, które pozwalałyby studentowi / słuchaczowi nabywać wiedzę i rozwijać praktyczne umiejętności.

4. **Racjonalność dostosowania** – proponowanie adaptacji racjonalnych ekonomicznie, skutecznie wyrównujących szanse osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami oraz gwarantujących zachowanie standardu akademickiego.
5. **Utrzymanie standardu akademickiego** – przygotowanie adaptacji przy jednoczesnym utrzymaniu kryteriów merytorycznych obowiązujących wszystkich studentów i słuchaczy.
6. **Adaptacje najbliższe standardowemu przebiegowi zajęć** – czyli takie, które nie mają charakteru przywileju dla osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, ale w sposób racjonalny wyrównywałyby jej szanse w zakresie możliwości realizacji procesu kształcenia uznanego za optymalny na danych zajęciach.
7. **Równe prawa i obowiązki** – dbałość nie tylko o realizowanie równych praw dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, ale również egzekwowanie (dzięki zapewnieniu tych praw) wypełniania obowiązków studenckich (obowiązków słuchacza) na takim samym poziomie, jak w przypadku pozostałych studentów i słuchaczy.

Obszary wsparcia dotyczące dostosowania procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy

Wsparcie dotyczące dostosowania procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy – w zależności od charakteru działań – obejmuje kadre WSFiZ w Białymstoku (w tym dydaktyczną, zarządzającą, pracowników administracyjnych), studentów i słuchaczy.

Niniejsze wytyczne uwzględniają następujące obszary:

I. Wytyczne dotyczące szkoleń w zakresie zwiększenia dostępności

II. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy, w tym:

1. Ogólne wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu kształcenia,
2. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności materiałów dydaktycznych,
3. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności technologii wspierających proces kształcenia,
4. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności kształcenia języków obcych,
5. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności zajęć z wychowania fizycznego,
6. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności w zakresie praktyk zawodowych,
7. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu dyplomowania i egzaminu dyplomowego.

III. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności weryfikacji efektów uczenia się

IV. Wdrożenie wytycznych

I. Wytyczne dotyczące szkoleń w zakresie zwiększenia dostępności

Podniesienie kompetencji kadry WSiFiZ w Białymstoku oraz studentów i słuchaczy w zakresie zwiększenia dostępności ułatwi udział osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami w życiu akademickim na równych zasadach.

Zarówno kadrze jak również studentom i słuchaczom WSiFiZ w Białymstoku zaleca się różnego rodzaju wykłady oraz szkolenia podnoszące świadomość oraz kompetencje ułatwiające współpracę z osobami ze szczególnymi potrzebami, w tym z osobami niepełnosprawnościami. W związku z powyższym WSiFiZ w Białymstoku będzie prowadzić szkolenia:

- 1) podstawowe, skierowane do kadry WSiFiZ w Białymstoku oraz studentów i słuchaczy, między innymi z zakresu:
  - a) funkcjonowania studentów i słuchaczy ze szczególnymi potrzebami w środowisku akademickim, których celem będzie podniesienie wiedzy oraz świadomości nt. niepełnosprawności i potrzeb szczególnych oraz siedmiu zasad wsparcia edukacyjnego, które skierowane będą do kadry WSiFiZ w Białymstoku,
  - b) wsparcia edukacyjnego studentów i słuchaczy ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami jako podstawy dobrych praktyk dydaktycznych, organizacyjnych i dostępności edukacji akademickiej,
  - c) różnorodności w środowisku akademickim – człowiek – dostępność – społeczeństwo;
- 2) zaawansowane, skierowane do kadry WSiFiZ w Białymstoku, studentów i słuchaczy, między innymi z zakresu:
  - a) dostosowania materiałów dydaktycznych,
  - b) podstaw obsługi studenta ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami,
  - c) dostępności informacyjno-komunikacyjnej,
  - d) przeciwdziałania dyskryminacji,
  - e) użytkowania platformy bibliotecznej,
  - f) budowania odporności psychicznej,
  - g) elektronicznego obiegu dokumentów i pracy w chmurze.

II. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy

1. Ogólne wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy

W procesie kształcenia i weryfikacji wiedzy niezwykle ważne jest indywidualne podejście do studenta ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. Studenci ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami nie są grupą jednorodną i w większości ich potrzeby znacznie się różnią. Kierując się zasadą równości, WSiFiZ w Białymstoku zapewni osobom ze szczególnymi potrzebami wszelkie możliwe wsparcie w procesie kształcenia i weryfikacji wiedzy, z jednoczesnym utrzymaniem standardu akademickiego.

Wsparcie w procesie kształcenia studentów i słuchaczy ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami jest uzależnione od ich indywidualnych potrzeb i może obejmować między innymi:

- a) prowadzenie zajęć w miejscach dostępnych architektonicznie,
- b) stypendium dla osób niepełnosprawnych,
- c) modyfikację harmonogramu zajęć i/lub zamiana grupy,
- d) nagrywanie zajęć przez studenta lub słuchacza,
- e) dostosowane materiały dydaktyczne, w tym przenoszenie treści do formy dostępnej (np. wersje tekstowe, wersje odczytywalne maszynowo, wersje graficzne z warstwą cyfrową i opisami alternatywnymi, druk powiększony, druk w alfabecie Braille'a, nagrania audio, itp.),
- f) zapewnienie konsultanta dydaktycznego (np. wspieranie studentów oraz słuchaczy, w zapewnianiu równych szans w procesie kształcenia, realizacja usług wsparcia oferowanych przez Biuro ds. Wsparcia Osób z Niepełnosprawnością, inicjowanie nowych przedsięwzięć w zakresie stwarzania/zapewniania równych warunków w procesie kształcenia i rekrutacji na studia itp.),
- g) zapewnienie asystenta wspomagającego (np. pomoc w przemieszczaniu się po WSiFZ w Białymstoku, przewodnik osoby niewidomej, tłumacz języka migowego, pomoc osobie niesamodzielnej, sporządzanie notatek, itp.),
- h) zapewnienie dostępu do zasobów bibliotecznych w odpowiedniej formie (np. elektroniczne, mówione, w alfabecie Braille'a, itp.),
- i) korzystanie z dodatkowych urządzeń wspomagających (np. komputera, linijki brajlowskiej, systemu FM, itp.),
- j) zwiększenie limitu liczby godzin nieobecności wraz z możliwością nadrobienia zaległości na zasadach ustalonych indywidualnie z osobami prowadzącymi zajęcia,
- k) wydłużenie czasu na przygotowanie prac zaliczeniowych, a także (w razie konieczności) umożliwieniu dzielenia ich na mniejsze części,
- l) umożliwienie organizacji indywidualnych konsultacji, jeżeli okresowo występują szczególne okoliczności ograniczające studentowi uczestnictwo w zajęciach dydaktycznych w standardowym trybie,
- m) zapewnienie specjalistycznych konsultacji (np. logopedycznych, prawnych, zawodowych, psychologicznych, itp.) osobom ze szczególnymi potrzebami w celu wspierania ich procesu kształcenia oraz w prowadzeniu działalności naukowej,
- n) zapewnienie stanowisk z obsługą multimedialną (ksero, skaner, oprogramowanie OCR, itp.),
- o) zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami korzystania z alternatywnych form zajęć z wychowania fizycznego.

2. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności materiałów dydaktycznych

Materiały dydaktyczne udostępnianie przez kadrę dydaktyczną studentom muszą być dostępne cyfrowo, zgodnie z wytycznymi zawartymi w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 roku o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 848 z późn. zm.) oraz na stronie [Serwis RP - Dostępność cyfrowa](#)

Nauczycieli akademickich oraz inne osoby prowadzące zajęcia obowiązują następujące wytyczne dotyczące adaptacji materiałów dydaktycznych na zajęcia ze studentami oraz słuchaczami z niepełnosprawnością wzrokową:

1. **Pliki PDF, w których nie można zaznaczyć tekstu (np. skany, zdjęcia, grafiki) będą niedostępne dla osób korzystających z programów udźwiękawiających** (osoby niewidome, niektóre osoby słabowidzące oraz z osoby dysleksją). Udostępniaj materiały w formatach .docx, .pptx, .odt lub w plikach PDF, w których możliwe jest zaznaczenie tekstu.
2. **Grafiki, dopóki ich nie opiszesz, będą niedostępne dla osoby niewidomej.** Opisz najważniejsze rzeczy w kontekście treści lub zadania, któremu grafika ta towarzyszy. Jeśli chcesz, żeby opis obrazka był niewidoczny dla każdego użytkownika, a jedynie dla osób korzystających z programów udźwiękawiających, umieść opis w postaci tekstu alternatywnego. W edytorze tekstu Microsoft Word możesz to zrobić klikając prawym przyciskiem myszy na wstawionym obrazie, a następnie wybierając polecenie „Edytuj tekst alternatywny”. W przypadku grafik umieszczanych na platformie Moodle (np. Pegaz) tekst alternatywny możesz dodać w oknie właściwości obrazka.
3. Filmy mogą być niedostępne zarówno dla osób z dysfunkcją wzroku lub słuchu. **Staraj się wybierać takie filmy, które posiadają napisy** (dla osób głuchych i słabosłyszących) i/lub audiodeskrypcję dla osób niewidomych).
4. Zadania na platformie Moodle wykorzystujące mechanikę „Przeciągnij i upuść” mogą być trudne do wykonania dla osób z dysfunkcją wzorku oraz z niepełnosprawnością ruchową w zakresie kończyn górnych.
5. **Używaj nagłówków stosując style nagłówków** (w Microsoft Word, na karcie „Narzędzia główne”, galeria „Style”). Dzięki temu poruszanie się po dokumencie będzie łatwiejsze dla wszystkich.
6. Jeśli wyróżniasz tekst poprzez formatowanie (np. pogrubienie, podkreślenie, kursywę, kolor) poinformuj o tym czytelnika na początku tekstu. Dzięki temu osoba z dysfunkcją wzroku będzie mogła skonfigurować swój program udźwiękawiający tak, aby informował ją o zmianach formatowania.
7. **Nie używaj tabel do wizualnego rozmieszczenia treści.** Jeśli przedstawiasz dane w formie tabelarycznej oznacz wiersz nagłówka. Ułatwi to zapoznanie się z tabelą osobom niewidomym.
8. **Nie używaj justowania.** Zamiast tego wyrównaj cały tekst do lewej strony. Używaj fontu bezszeryfowego (np. Arial, Tahoma, Verdana, Calibri, Trebuchet MS, Helvetica). Ułatwi to czytanie treści osobom z dysfunkcją wzroku.

9. **Zapisuj tekst w jednej kolumnie.** Ułatwi to poruszanie się po nim osobom z dysfunkcją wzroku.
10. **Oznacz język treści.** Ułatwi to odczytywanie zawartości osobom z dysfunkcją wzroku. Żeby oznaczyć język treści w programie Microsoft Word zaznacz tekst, a następnie kliknij w oznaczenie języka znajdujące się na pasku stanu w lewym dolnym rogu okna edytora tekstu.
11. W przypadku dialogów, oznacz wypowiedzi poszczególnych osób imionami lub sformułowaniami typu „Osoba A”, „Osoba B” itd. ułatwi to osobom z dysfunkcją wzroku zorientowanie się do kogo należy dana wypowiedź.
12. W dokumencie tekstowym poprzedź numer zadania skrótem „zad.” lub słowem „zadanie”. Ułatwi to odnalezienie konkretnego zadania.

Niniejsze wytyczne (ujęte w punktach 1-12) nie mają charakteru zamkniętego i w zależności od potrzeb studentów / słuchaczy mogą być modyfikowane.

3. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności technologii wspierających proces kształcenia i weryfikacji wiedzy

Ułatwieniem zarówno kadrze WSiFiZ w Białymstoku, jak i studentom oraz słuchaczom ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, jest doskonalenie istniejących oraz wprowadzenie nowych technologii wspierających proces kształcenia i weryfikacji wiedzy. Wszelkie działania w tym zakresie powinny uwzględniać zapewnienia dostępności cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej, określonych w załączniku „[Wytyczne dostępności treści internetowych WCAG 2.1 stosowane dla stron internetowych i aplikacji mobilnych w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych](#)”.

Modernizacja istniejących technologii wspierających ma na celu dostosowanie ich do standardu dostępności WCAG 2.1 oraz na rozszerzeniu jakości i zakresu usług świadczonych drogą elektroniczną i obejmuje:

- 1) zwiększenie dostępności platformy WSiFiZ w Białymstoku **e-studia**, na której obecnie istnieje możliwość monitorowania aktywności i postępów w nauce, poprzez dostęp do statystyk, mechanizmów raportujący historię i wyniki nauczania oraz automatyczne i cykliczne wysyłanie raportów. Modernizacja platformy e-studia powinna zapewnić umożliwienie budowania zaawansowanych programów nauczania przez kadrę dydaktyczną, uwzględniających indywidualne potrzeby studenta ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami;
- 2) modernizację platformy bibliotecznej i integrację z istniejącym systemem informatycznym WSiFiZ w Białymstoku **Recto** – biblioteka cyfrowa, z zapleczem cyfrowym i katalogiem bibliotecznym powinna być porównywalna do biblioteki stacjonarnej;
- 3) wyposażenie bibliotek WSiFiZ w Białymstoku w drukarki ze skanerem i oprogramowaniem OCR umożliwiającą intuicyjną ich obsługę przez osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami;
- 4) implementację funkcjonalności obsługi indywidualnych kont studentów w chmurze z wykorzystaniem systemu informatycznego WSiFiZ w Białymstoku – **Recto**.

Wprowadzenie nowych technologii wspierających proces kształcenia i weryfikacji wiedzy obejmuje:

- 1) Przygotowanie aplikacji umożliwiających zdalne dostosowane do indywidualnych możliwości studenta interaktywne zdobywanie wiedzy i umiejętności w ramach prowadzonych przez WSiFiZ w Białymstoku kierunków studiów (w pierwszym okresie dotyczy to aplikacji z zakresu funkcjonowania przedsiębiorstwa);
- 2) Stworzenie modułu elektronicznego obiegu dokumentów i integrację z istniejącym w WSiFiZ w Białymstoku systemem informatycznym Recto;
- 3) Dostosowanie przekazu audiowizualnego do potrzeb studentów i słuchaczy ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. W celu zwiększenia dostępności zajęć dydaktycznych dla studentów i słuchaczy z dysfunkcją słuchu należy zakupić, zainstalować i prowadzić zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem pętli indukcyjnych. Dotyczy to w szczególności Auli Dużej WSiFiZ w Białymstoku i Auli w Filii w Ełku. Zajęcia dydaktyczne w mniejszych salach mogą być prowadzone z wykorzystaniem mobilnych pętli indukcyjnych. Dla poprawy przekazu audio, wszystkie sale dydaktyczne powinny być wyposażone w głośniki i mikrofon. W przypadku braku możliwości zainstalowania ich na stałe, należy stworzyć możliwość korzystania przez kadrę dydaktyczną z urządzeń przenośnych;
- 4) W celu zwiększenia dostępności procesu kształcenia i weryfikacji wiedzy dla studentów oraz słuchaczy z dysfunkcją wzroku należy zwiększyć liczbę (zakup nowych) lup powiększających;
- 5) W przypadku osób z dysfunkcją ruchu, należy:
  - a) zadbać, aby zajęcia odbywały się w pomieszczeniach dostępnych architektonicznie;
  - b) rozplanować zajęcia w taki sposób, by ograniczyć do minimum konieczność przemieszczania się pomiędzy nimi;
  - c) umożliwić zmianę formy egzaminu (zaliczenia, kolokwium, itp.) zgodnie z potrzebą osoby przystępującej do weryfikacji wiedzy;
  - d) zapewnić organizację zajęć dydaktycznych dostosowaną do potrzeb studentów;
- 6) w przypadku studentów oraz słuchaczy z innymi potrzebami szczególnymi należy dołożyć wszelkiej staranności, aby mieli oni możliwość uczestniczenia w różnych formach zajęć oraz dostosowania metod weryfikacji wiedzy do indywidualnych potrzeb.

Ponadto WSiFiZ w Białymstoku zapewni studentom i słuchaczom ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami możliwość:

- 1) bezpłatnego wypożyczenia na czas studiowania niezbędnego sprzętu (np. komputera niestacjonarnego, klawiatury specjalistycznej, narzędzia do odczytu tekstu z powiększeniem, mobilnych pętli indukcyjnych, specjalistycznego oprogramowania, itp.);
- 2) korzystania z urządzeń wspomagających komunikację alternatywną;
- 3) korzystania z pomieszczeń wyposażonych w urządzenia wspomagające lub umożliwiające korzystanie z urządzeń własnych;
- 4) tworzenia i udostępniania szkoleń w formie zdalnej.

4. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności kształcenia języków obcych

Pomocą dla studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami jest dostosowanie platformy **e-studia** do potrzeb nauczania języków obcych w dowolnym miejscu i czasie za pomocą dowolnego urządzenia (komputera, tabletu czy telefonu komórkowego). Pozwala to osobom prowadzącym zajęcia na tworzenie i przekazywanie studentom materiałów, prowadzenie zajęć w formie zdalnej oraz udostępnianie nagrań z prowadzonych zajęć.

W procesie nauczania języków obcych należy wykorzystywać innowacyjne metody dydaktyczne, np. wykorzystujące elementy gier (grywalizacji). Funkcje społecznościowe i mechanizmy grywalizacji zapewnią zwiększenie aktywności studentów w procesach edukacyjnych. Studentom przydzielany jest materiał opracowany zgodnie z poziomem grupy, a wykładowca może komunikować się z całą grupą lub z indywidualnymi studentami. Ważną funkcjonalnością rozwiązania jest możliwość generowania dokładnych raportów z pracy studenta, na podstawie których wystawiana jest ocena. Dzięki takim rozwiązaniom student ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami będzie miał możliwość samodzielnego doskonalenia wymowy, dostosowuje również indywidualne tempo i sposób nauki.

5. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności zajęć z wychowania fizycznego

WSFiZ w Białymstoku dba o kulturę zdrowia oraz wychowania fizycznego wśród swoich studentów. Zajęcia z wychowania fizycznego nie podlegają zwolnieniom. Dotyczy to także studentów ze szczególnymi potrzebami, w z niepełnosprawnościami. Wszelkie działania w tym zakresie mają na celu zapewnienie studentom pełnego uczestnictwa w procesie kształcenia.

WSFiZ w Białymstoku stwarza studentom, którzy nie mogą uczestniczyć w zajęciach organizowanych przez Studium Wychowania Fizycznego w standardowej formie, możliwość ubiegania się o wsparcie polegające na stworzeniu warunków do zaliczenia przedmiotu w formach alternatywnych, w tym teoretycznych.

Organizowanie alternatywnych zajęć wychowania fizycznego jest realizowane przez Studium Wychowania Fizycznego WSFiZ w Białymstoku.

5.1. Zasady organizacji zajęć z wychowania fizycznego dla studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami

W WSFiZ w Białymstoku zajęcia z wychowania fizycznego dla studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami organizowane są z zastosowaniem zastępujących zasad:

1. Zajęcia z wychowania fizycznego nie podlegają zwolnieniom.
2. Student ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami może (o ile nie będą istniały ku temu żadne przeciwwskazania wynikające ze stanu zdrowia) uczestniczyć w obowiązkowych (dla studentów pierwszego roku studiów) zajęciach wychowania fizycznego w standardowej formie.

3. Student ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, którego stan zdrowia nie pozwala na udział w obowiązkowych zajęciach z wychowania fizycznego (dla studentów pierwszego roku studiów) powinien realizować je w formach alternatywnych. Zajęcia alternatywne z wychowania fizycznego powinny charakteryzować się różnymi formami ćwiczeń indywidualnych w zależności od potrzeb szczególnych. Zajęcia alternatywne mogą być realizowane między innymi w takich formach, jak:
  - 1) ćwiczenia w wodzie oraz nauka i doskonalenie pływania,
  - 2) ćwiczenia kształtujące oraz ćwiczenia muzyczno-ruchowe,
  - 3) nordic-walking (forma rekreacji polegająca na marszach ze specjalnymi kijami),
  - 4) zajęcia w ramach sekcji sportowych dedykowanych osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, również w podmiotach zewnętrznych, z którymi Uczelnia podpisze stosowne umowy.
4. W przypadku, gdy stan zdrowia studenta nie pozwala mu na realizację zajęć w wychowania fizycznego w formach alternatywnych wskazanych w punkcie 3, studentowi przysługuje zwolnienie z ćwiczeń z wychowania fizycznego na rzecz zajęć teoretycznych, proponowanych przez Studium Wychowania Fizycznego. Zajęcia teoretyczne mogą przybrać formę wykładu lub seminarium (także online) z zakresu kultury fizycznej, turystyki, zdrowego stylu życia lub innych.

Studenci ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami oprócz obowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego (dla studentów pierwszego roku) mogą brać udział w zajęciach z wychowania fizycznego także na wyższych latach studiów (bez obowiązku ich zaliczania).

5.2. Zaliczenie zajęć z wychowania fizycznego

Zajęciom z wychowania fizycznego, realizowanym w formach alternatywnych oraz w formach teoretycznych przypisuje się taką samą liczbę godzin, co zajęciom z wychowania fizycznego.

Podstawą zaliczenia zajęć w wychowania fizycznego dla studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami realizujących zajęcia w formach alternatywnych bądź w formach teoretycznych jest:

- 1) punktowy system oceniania,
- 2) uczestnictwo w jednej z form samokształcenia według wyboru studenta,
- 3) zajęcia teoretyczne wskazane przez Studium Wychowania Fizycznego,
- 4) pomoc przy organizacji rozrywek uczelnianych i zawodów sportowych,
- 5) praca pisemna z zakresu kultury fizycznej.

5.3. Procedury wsparcia studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami

Student posiadający aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zgłasza się do Biura ds. Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami (BON), gdzie otrzyma druk zaświadczenia, który wypełnia lekarz prowadzący. Zaznacza on, które z podanych form aktywności ruchowej są wskazane dla studenta. W przypadku, gdy stan zdrowia studenta nie pozwala mu na aktywność ruchową – lekarz prowadzący rekomenduje realizację przedmiotu wychowanie

fizyczne w formie teoretycznej. Wypełnione przez lekarza zaświadczenie student ma obowiązek dostarczyć do BON w terminie do 15.10. (w pierwszym semestrze) lub do 15.03. (w drugim semestrze).

Zgody na realizację zajęć z wychowania fizycznego w formach alternatywnych, w tym w formach teoretycznych udziela dziekan, na wniosek studenta, po akceptacji Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych.

6. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności w zakresie praktyk zawodowych

Praktyki zawodowe są bardzo ważnym elementem programu studiów i student nie może uzyskać zwolnienia z tej formy zajęć. Student ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami może, o ile nie będą istniały ku temu żadne przeciwwskazania wynikające ze stanu zdrowia, realizować praktykę zawodową w standardowej formie.

Student ma prawo do samodzielnego wyboru instytucji, w której będzie odbywał praktykę, pod warunkiem, że profil jej działania umożliwi studentowi zrealizowanie celów praktyki. Studenci z niepełnosprawnościami powinni zatem realizować praktykę zawodową w szczególności w różnorodnych zakładach pracy chronionej.

Jeżeli stan zdrowia studenta uniemożliwia mu odbycie praktyki zawodowej w standardowej formie dziekan wydziału może ustalić inną formę jej realizacji. Decyzja taka, w każdym przypadku, podejmowana jest na indywidualny wniosek studenta i uwzględnienia jego potrzeby w tym zakresie. W szczególności należy tu uwzględnić zmianę trybu realizacji praktyki zawodowej ze stacjonarnej na zdalną oraz dostosowanie zakresu obowiązków i wymagań stawianych wobec studenta/praktykanta w określonym zakładzie pracy (na drodze uzgodnień między dziekanem wydziału a zakładowym opiekunem praktyk).

7. Wytyczne dotyczące zwiększenia dostępności procesu dyplomowania i egzaminu dyplomowego

W procesie dyplomowania bardzo ważne jest indywidualne podejście do studenta i słuchacza ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. W związku z tym WSiFiZ w Białymstoku zapewni tym osobom wszelkie możliwe wsparcie w zakresie związanym z przygotowaniem pracy dyplomowej oraz organizacją i przebiegiem egzaminu dyplomowego.

Odnosząc się do procesu dyplomowania należy zwrócić szczególną uwagę na następujące zmiany i udogodnienia:

- 1) zapewnienia dostępu do zasobów bibliotecznych w odpowiedniej formie (np. elektroniczne, mówione, w alfabecie Braille'a);
- 2) umożliwienie organizacji indywidualnych konsultacji z promotorem, jeżeli okresowo występują szczególne okoliczności ograniczające studentowi uczestnictwo w seminarium w standardowym trybie;
- 3) wyposażenie bibliotek WSiFiZ w Białymstoku w drukarki ze skanerem i oprogramowaniem OCR umożliwiającą intuicyjną ich obsługę przez osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami;

- 4) możliwość bezpłatnego wypożyczenia na czas pisania pracy dyplomowej niezbędnego sprzętu (np. komputera niestacjonarnego, klawiatury specjalistycznej, narzędzia do odczytu tekstu z powiększeniem);
- 5) zwiększenie dostępności materiałów dydaktycznych (opisanych szerzej w części II, w punkcie 2).

Z kolei w odniesieniu do organizacji i przebiegu egzaminu dyplomowego należy wyróżnić ukazane poniżej dostosowania:

- 1) umożliwienie korzystania z komputera lub innych technologii wspierających;
- 2) wsparcie asystenta studentom i słuchaczom, którym niepełnosprawność utrudnia lub uniemożliwia samodzielny odpowiedź;
- 3) zmiana miejsca i czasu egzaminu dyplomowego w związku ze stanem zdrowia studenta lub słuchacza;
- 4) zamiana formy egzaminu dyplomowego na pisemną w zależności od potrzeb studenta lub słuchacza;
- 5) zmiana formy egzaminu dyplomowego na zdalną (z wykorzystaniem technologii informatycznych) w zależności od potrzeb studenta lub słuchacza;
- 6) zapewnienie studentom oraz słuchaczom pomieszczeń wyposażonych w sprzęt komputerowy pozwalający na przeprowadzenie egzaminów dyplomowych w trybie zdalnym;
- 7) w egzaminach dyplomowych realizowanych w trybie zdalnym mogą uczestniczyć także asystenci osób niepełnosprawnych ruchowo oraz osób niewidomych i niedowidzących.

III. Wytyczne dotyczące rozwiązań alternatywnych w procesie weryfikacji wiedzy

Wszystkim studentom szczególnie ważne jest zdanie zaliczeń i egzaminów w pierwszych terminach. Aby wspomóc i wyrównać szanse osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami zaleca się wprowadzenie następujących zmian:

- 1) wydłużenie czasu trwania egzaminu / zaliczenia;
- 2) umożliwienie korzystania z komputera lub innych technologii wspierających w trakcie egzaminu / zaliczenia;
- 3) umożliwienie robienia krótkich przerw na odpoczynek podczas pisania zaliczeń i egzaminów pisemnych;
- 4) wsparcie asystenta dydaktycznego, podczas egzaminów / zaliczeń pisemnych osób, którym niepełnosprawność utrudnia lub uniemożliwia samodzielne pisanie;
- 5) możliwość zmiany miejsca zdawania egzaminu / zaliczenia na osobną salę;
- 6) przygotowanie materiałów egzaminacyjnych / zaliczeniowych w powiększonej czcionce, brajlu, grafice wypukłej lub udźwiękowionych;
- 7) możliwość otrzymywania pytań w formie pisemnej podczas egzaminów/ zaliczeń ustnych;

- 8) włączenie tłumaczy języków migowych przy egzaminach / zaliczeniach ustnych;
- 9) zastosowanie mailowego przypomnienia o czasie i lokalizacji zaliczenia / egzaminu;
- 10) rozłożenie sesji egzaminacyjnej w czasie;
- 11) umożliwienie zdawania w częściach egzaminów / zaliczeń z obszernego materiału;
- 12) zmiana miejsca i czasu egzaminu / zaliczenia w związku ze stanem zdrowia studenta;
- 13) zamiana formy egzaminu / zaliczenia na ustną lub pisemną, w zależności od potrzeb;
- 14) możliwość spożywania posiłku.

IV. Wdrożenie wytycznych

Postanowienia niniejszych Wytycznych zostaną wdrożone poprzez dostosowanie wewnętrznych aktów prawnych obowiązujących w WSiFiZ w Białymstoku, a w szczególności:

- 1) Uchwały Nr 1 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu studiów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku, zmienionej Uchwałą Nr 1 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku z dnia 30 czerwca 2020 r. – w terminie do dnia 31 maja 2023 r.;
- 2) Uchwały Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku w sprawie warunków, trybu, terminu rozpoczęcia i zakończenia oraz sposobu przeprowadzenia rekrutacji na pierwszy rok studiów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku na rok akademicki 2022/2023 i na lata następne – w terminie do dnia 31 maja 2023 r.;
- 3) Uchwały Nr 10 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad wprowadzania i zastosowania rozwiązań alternatywnych dla studiujących osób niepełnosprawnych – w terminie do dnia 1 października 2022 roku;
- 4) Zarządzenia nr RK.021.21.2020 Rektora Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku z dnia 30 kwietnia 2020 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać prace dyplomowe i egzamin dyplomowy w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku, zmienionego Zarządzeniem nr RK.021.10.2021 Rektora Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku z dnia 22 marca 2021 r., Zarządzenia Nr RK.021.06.2021 Rektora Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku z dnia 17 marca 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu praktyk zawodowych w Wyższej szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku – w terminie do dnia 1 października 2022 roku;
- 5) pozostałych aktów prawnych – w terminie do dnia 1 października 2023 roku.